

TORBADAN ÇIKANLAR

AV. Mehmet Horuş

Torba Kanunlar ile TMMOB'nin örgütsel yapısına ve faaliyet alanlarına yönelik ard arda mevzuat değişiklikleri yaşanıyor. Bu hukuki sürecin gerisinde siyasi bir takım hesapların olduğu aşikar. Ancak şu ana kadar yapılan değişiklikler ve gündeme gelen yasa tasarıları TMMOB'nin geleceğini radikal bir şekilde etkileyecek nitelikte değil. Bununla birlikte yapılan değişikliklerin yönüne bakıldığında; bu küçük değişikliklerin TMMOB'ne yönelik daha köklü ve kapsamlı bir "yasal" müdahalenin habercisi olduğu görülüyor. Bu tablo, çoğu zaman son dönemde yapılan kısmi yasal değişikliklere gereğinden fazla hukuki sonuç yüklenmesine yol açıyor. Geleceğe dair yorum ve öngörüler ile realite birbirine karıştırılıyor. Bu nedenle son yıllardaki yasal sürecin bir sadeleşmesini yapmakta fayda var. Ancak bu sayede sürecin temel karakterine ve durum tespitine ilişkin ipuçları elde edebiliriz.

Kanun Hükmünde Kararname Rejimi:

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname(KHK), son yıllarda TMMOB'nin faaliyet alanına ilişkin en temel hukuksal müdahaledir. Sürecin mantığını anlamak ve son yıllarda yaşanan hukuki süreci analiz edebilmek için öyküyü 644 sayılı KHK'dan itibaren ele almak lazım.

644 sayılı KHK:

AKP, 12 Haziran 2011 seçimleri öncesinde 6223 sayılı Yetki Kanunu ile Türkiye'nin idari yapısını -bakanlıklar başta olmak üzere- değiştirecek KHK çıkartma yetkisini TBMM'den aldı. Bu yasanın adı: "Kamu Hizmetlerinin Düzenli, Etkin ve Verimli Bir Şekilde Yürütülmesini Sağlamak Üzere Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Teşkilat, Görev ve Yetkilerine İlişkin Konularda Yetki Kanunu". Bu yetki kanununa dayanılarak 4 Temmuz 2011 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 644 sayılı KHK ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı kurulmuş ve bu bakanlık bünyesinde oluşturulan Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü ile TMMOB üzerinde bir vesayet makamı oluşturulmuştur. Bu KHK ile değişiklik yapılan kanunlar ile TMMOB Kanunu'nun yer aldığı değişiklik paketindeki yasalar hemen hemen aynıdır. 644 sayılı KHK'nin 12.maddesine göre;

"Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü:

a) Yerleşme ve yapılaşmaya yönelik mimarlık, mühendislik, müteahhitlik ve müşavirlik hizmetlerine ilişkin düzenlemeleri yapmak, uygulamaları denetlemek ve izlemek.

b) Gerçek kişilere ve özel hukuk tüzel kişilerine ait her türlü yapılar ile ilgili genel ilkeleri, stratejileri ve standartları belirlemek ve uygulanmasını sağlamak.

c) Planlama, harita yapımı, arazi ve arsa düzenlemesi, değerlendirme, parselasyon, etüt ve proje müellifliği, harita plan, proje ve yapım kontrol müşavirliği, her türlü altyapı ve tesisat dâhil olmak üzere yapı müteahhitliği gibi hizmet alanlarında çalışan gerçek veya tüzel kişilerin görev, yetki ve sorumluluklarına ve kayıtlarının tutulmasına ilişkin esasları belirlemek, mesleki yeterlikleri ile kuruluş yeterliklerini değerlendirerek bunlara tescil ve yeterlik belgeleri vermek veya verilmesini ve kayıtlarının tutulmasını sağlamak.

ç) Planlı ve plansız alanlardaki projelendirme ve yapılaşmaya, yapı ruhsatı ve yapı kullanma izinlerinin ulusal adres veri tabanına dayalı olarak düzenlenmesine ilişkin usul, esas ve standartları belirlemek.

d) Planlama, projelendirme, yapım ve kamulaştırma iş ve işlemlerinde görev alacak bilirkişilerin niteliklerine ve mesleki yeterliklerine ilişkin usul ve esasları belirlemek.

17 Ağustos 2011 tarihli Resmi Gazete'de "Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname" yayımlandı.

e) 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun ile Bakanlığa verilen görevleri yapmak.

f) Yöresel mimarinin ve yapılarda yerel malzemenin kullanımının teşvik edilmesi, binalarda enerji verimliliğinin sağlanması ve ileri yapım teknolojilerinin kullanılması ve yaygınlaştırılması için gerekli tedbirleri almak.

g) Kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek kişilere ve özel hukuk tüzel kişilerine ait her türlü yapıların denetlenmesinde görev alan mimar ve mühendisler ile yardımcı kontrol elemanlarını denetlemek, ilgili idareler ile denetim ve müşavirlik kuruluşlarının denetlenmesini sağlamak.

ğ) Yapım işlerinde görev alan şantiye şefleri, fen elemanları ve yetki belgeli ustaların faaliyetlerinin, durumlarına göre, ilgili idarelerce veya meslek kuruluşlarınca denetlenmesini sağlamak.

h) Kamuya ve özel sektöre ait her türlü yapı ve tesisin projelerinin ve yapım işlerinin denetlenmesinde görev alacak mimar ve mühendisler ile yardımcı kontrol elemanlarının, yapı denetim kuruluşlarının ve müşavirlik kuruluşlarının niteliklerine, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esasları belirlemek, mesleki yeterlikleri ile kuruluş yeterliklerini değerlendirerek bunlara belge verilmesini ve kayıtlarının tutulmasını sağlamak.

ı) Bakanlığın görev alanına giren konularla ilgili olarak mimarlık ve mühendislik meslek kuruluşlarına ilişkin mevzuatı hazırlamak ve bunları denetlemek.

i) Çevre yönetimi, çevre denetimi ve çevresel etki değerlendirilmesi iş ve işlemlerinde görev alanların niteliklerine, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esasları belirlemek, mesleki yeterlikleri ile kuruluş yeterliklerini değerlendirerek bunlara belge verilmesini ve kayıtlarının tutulmasını sağlamak.

j) Çevresel etki değerlendirmesi raporu hazırlanmasında, çevre laboratuvarları, çevre danışmanlık firmaları ile belediyelerin çevre koruma tesislerinin projelerinde ve işletilmesinde görev alacak elemanları eğitmek, proje ve tesis ölçütlerini geliştirmek ve mesleki yetkinliği artırmak.

k) Konut politikalarının belirlenmesine yönelik çalışmalarda bulunmak, belirlenmiş politika, plan

ve stratejilere göre uygulamayı temin ve sonuçlarını takip etmek.

l) Yapı kooperatiflerinin ve üst birliklerinin kurulması, işleyişi ve denetlenmesine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek, kuruluş kayıtlarının ve sicillerinin tutulmasını sağlamak ve uygulamaları denetlemek.

m) Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.”

Yukarıdaki bu uzun alıntı; siyasal iktidarın TMMOB üzerindeki programatik yaklaşımı olarak da okunabilir. Özellikle “mimarlık ve mühendislik meslek kuruluşlarına ilişkin mevzuatı hazırlamak ve bunları denetlemek” hükmü sadece TMMOB ile ilgili yasal çerçeve belirleme değil, TMMOB'nin her türlü yönetmelik ve genelgesine kadar mevzuatının bu genel müdürlük tarafından oluşturulmasını amaçlıyor. Vesayet ilişkisinin bu fıkradaki hükümden daha veciz bir özeti olamazdı.

648 sayılı KHK ve diğer KHK'lar:

644 sayılı kuruluş KHK'sından sonra 648 sayılı 17 Ağustos 2011 tarihli Resmi Gazete'de “Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname” yayımlandı. Bu ikinci dalga KHK müdahalesiyle önceki 644 sayılı KHK için bir yol temizliği yapıldı: Yapı Denetimi Hakkında Kanun, İmar Kanunu, Milli Parklar Kanunu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile birlikte ilk 644 sayılı KHK'da “eksik kalan” düzenlemeler daha ileriye taşındı.

Bu süreç 644 ve 648 sayılı KHK'larla sınırlı kalmadı. Sadece 2 Kasım 2011 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan KHK'larla TMMOB'nin faaliyet alanına giren konularda düzenlemeler yapıldı:

657 sayılı KHK: Orman ve Su İşleri Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK ve diğer KHK'larda Değişiklik Yapılmasına Dair KHK.

661 sayılı KHK: AB Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK ve diğer KHK'larda Değişiklik Yapılmasına Dair KHK.

662 sayılı KHK: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK ve diğer KHK'larda Değişiklik Yapılmasına Dair KHK.

666 sayılı KHK: Kamu Görevlilerinin Mali Haklarının Düzenlenmesi Amacıyla Bazı KHK'larda Değişiklik Yapılmasına Dair KHK.

Bu zincirleme değişiklerin tamamı aynı ruhu taşıyordu: Çevre ve Şehircilik Bakanlığını yapı üretim süreci başta olmak üzere mimarlık ve mühendislik konusunda mutlak yetkili ve her türlü hukuksal denetimden muaf bir kurum haline getirmek. Örnek olması açısından 11 Eylül 2011 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan **653 Sayılı** Ekonomi Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK ve diğer KHK'larda Değişiklik Yapılmasına Dair KHK'nin 6.maddesinde; Çevre ve Şehircilik Bakanlığına **bedeli mukabilinde** resen yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni ile işyeri açma ve çalışma ruhsatı verme yetkisi tanındı.

“Afet Kanunu”:

Bu KHK'larla birlikte TMMOB'yi ilgilendiren diğer bir yasal düzenleme; 31 Mayıs 2012 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan **6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'** dur. Bu kanunla Bakanlık ve TOKİ her türlü yıkım ve yapılaşma sürecinde tek yetkili makam haline getirildi. Bu kanun torba kanun zihniyetini en iyi açığa vuran düzenlemedir. Örneğin bu yasa kapsamında, idari dava açma süresi 30 günle sınırlandırılmış, bu davalarda mahkemelerin yürütmeyi durdurma kararı veremeyeceği belirtilmiş, uzlaşmayan yurttaşların taşınmazlarına savaş halinde uygulanan acele el koyma yöntemiyle el konulacağı, karşı çıkanların Türk Ceza Kanunu'na göre cezalandırılacağı açıkça kanun maddesi olarak yazılmıştır: Tam bir savaş ve sıkıyönetim yasası. Danıştay'ın çok sayıda kararında acele el koyma uygulamalarının bir olağanüstü rejim yöntemi olduğu vurgundu. Buna rağmen yasada bu uygulama bir tehdit unsuru olarak yer aldı. Bu yasanın uygulanması için 4 Ağustos 2012 tarihli Resmi Gazetede “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanunun Uygulama Yönetmeliği” yayımlanmıştır. Bu yönetmelikte TMMOB'ye bağlı yapı denetim sürecinde yer bazı odalara bir kısım mesleki denetim yetkisi verilmiştir. Ancak 15 Aralık 2012 tarihli aynı isimde çıkartılan ikinci bir yönetmelikle bu odalara verilen yetkiler de kaldırılmıştır. Bu tarihten sonra da aynı yönetmelikte 2013 yılı içinde iki değişiklik daha yapıldı.

31 Mayıs 2012 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun' dur. Bu kanunla Bakanlık ve TOKİ her türlü yıkım ve yapılaşma sürecinde tek yetkili makam haline getirildi.

Torba Kanunlar:

Bu yasal değişiklikler içinde nihayet sıra TMMOB'ne geldi. Torba Kanun halinde olsa da aslen **“Yapı Denetimi Hakkında Kanun Tasarısı”** şeklinde kapsamlı bir değişiklikle TMMOB ve faaliyet alanlarına yönelik hükümetin niyeti ortaya konuldu. Bu yasal değişikliğin tamamlayıcı unsuru ve mantıksal sonucu olarak da İmar Kanunu, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Mera Kanunu, Kıyı Kanunu, Belediye Kanunu ve TMMOB Kanunu'nda değişiklikler yapılmak isteniyor. Ama bu değişikliklerin yasallaşması yönünde TBMM'de halen somut bir adım atılmış değil. TMMOB, bu Kanun Tasarısı ile ilgili resmi görüşünü detaylı olarak paylaştı. Bu nedenle tek tek maddeleri hakkında burada değerlendirme yapmadan şimdilik her an bu değişikliklerin TBMM'den bir gece yarısı geçebileceğini belirtelim. TMMOB de bu nedenle eylemli bir süreç başlatmış durumda. Tam da böyle bir ortamda yine bir gece yarısı ve yine bir torba yasa ile İmar Kanunu'nda yapılan bir değişiklik TMMOB ve bağlı odaların gündemini yoğun şekilde işgal etmeye başladı. Bu değişiklikler hakkında birkaç tespit yapılabilir. 3194 sayılı İmar Yasası'nın 8. Maddesine (ı) bendi olarak eklenen düzenleme şu şekildedir:

“ı) Harita, plan, etüt ve projeler; idare ve ilgili kanunlarında açıkça belirtilen yetkili kuruluşlar dışında meslek odaları dahil başka bir kurum veya kuruluşun vize veya onayına tabi tutulamaz, tutulması istenemez. Vize veya onay yaptırılmaması ve benzeri nedenlerle müelliflikler veya bunlara ait kuruluşların büro tescilleri iptal edilemez veya yenilenmesi hiçbir şekilde geciktirilemez. Müelliflerden bu hükmü ortadan kaldıracak şekilde taahhütname talep edilemez.”

Bu düzenleme TBMM'de görüşülmekte olan torba yasaya eklenmek için önerilmiş ve Meclis Genel Kurulu'nda TBMM İç Tüzüğü açısından bir tartışma yaşanmıştır. Tartışmanın içeriği, verilen önerenin İmar Kanunu ile mi yoksa 6235 sayılı TMMOB Kanunu ile mi ilgili olduğuna ilişkindir. Önerge sahipleri ve oturumu yöneten TBMM Başkan Vekili, önerinin 6235 sayılı Kanun ile ilgisinin bulunmadığını, TMMOB ve bağlı odalarının yetkileriyle herhangi bir ilgisinin olmadığı ve tamamen İmar Kanunu'nu ilgilendiren bir öneri olduğunu ileri sürmüşlerdir. Verilen önerge, daha önce TMMOB'ye de görüş için gönderilen torbanın içinde İmar Kanunu'nda çeşitli değişiklikler öngören kanun taslağının 28. Maddesi'nde bulunan bir öneridir. Bu kez İmar Kanunu'nu değiştiren kanun taslağı TBMM'ye gönderilmemiş, Kanun'un 8. Maddesi'nde Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilen iki cümle için tanınan 6 aylık süre dolmadan yeniden kanuna eklenmesi ihtiyacı nedeniyle torba kanun içerisinde görüşmeye alınmış ve bu görüşme yapılırken TBMM'ye gönderilmemiş olan kanun taslağındaki projelerin onaylanmasıyla ilgili kısım aceleyle 8. Madde içerisine sokulmuştur.

644 ve 648 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının kuruluşu ile ilgili KHK'larla ilgili Anamuhalefet Partisi'nin Anayasa Makmesine başvurusu 29 Kasım 2012 tarihinde sonuçlandı.

İmar Yasası, yapılaşma sürecine dair kamusal yükümlülükleri içeren bir yasadır. Yasa'nın 8. Maddesi, "İmar Planları ile İlgili Esaslar" başlıklı ikinci bölüm altında yer almaktadır. Bu bölüm içerisinde, tamamen imar planlarının hazırlanmasına yönelik iş ve işlemler bulunmaktadır. Torba Yasa ile aceleyle bu maddeye eklenen proje onaylarına ilişkin düzenlemeyle, maddenin diğer kısımları arasında herhangi bir ilişki bulunmamaktadır. Eskiden olduğu gibi bugün de meslek odalarının İmar Kanunu çerçevesinde bu Kanun değişikliği kapsamında bir görevleri yoktur. Kanun'a bu hükümlerin konulması, meslek odaları açısından herhangi bir anlam ifade etmemektedir. TMMOB ve bağlı odaların yapmış olduğu mesleki denetim uygulaması, 6235 sayılı TMMOB Kanunu'na dayanılarak yürürlüğe konulmuş yönetmelikler çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. 6235 sayılı Kanun ve Oda yönetmeliklerinin de İmar Kanunu'yla belirlenmiş kamusal yetki, görev ve sorumluluklarla herhangi bir ilgisi bulunmamaktadır. Mesleki denetim uygulaması, meslek odası ile üyesi arasındaki bir ilişkidir; diğer kamu kurum ve kuruluşları dahil üçüncü kişileri bağlayan bir yönü yoktur. Kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olan TMMOB ve bağlı odalarının, üyeleri üzerindeki gözetim ve denetim yükümlülüğünün yerine getirilmesinin gereği olarak yürütülmektedir. Odalar tarafından yapılan mesleki denetimin, yapılaşma sürecinde ilgili idareler nezdinde zorunlu tutulmadığı, aranmadığı sürece, İmar Kanunu'na eklenen düzenlemeyle çelişen bir yönü de yoktur. Bu düzenlemeyle mesleki denetimin ortadan kaldırılması olanağı da bulunmamaktadır. Danıştay kararlarında da odaların yapmış olduğu mesleki denetimin ruhsat için bir koşul olamayacağına hükmedilmiştir. Uygulamada da ruhsat için mesleki denetimin aranabilirliği söz konusu değildir. Bu nedenle, İmar Kanunu çerçevesindeki iş ve işlemler açısından, Odaların mesleki denetimiyle ilgili yeni bir düzenleme getirilmiş değildir ve uygulamayla örtüşen bir düzenleme olduğu söylenebilir. Dolayısıyla yazının başında eleştirdiğimiz öngörüler ve realite arasındaki gerilim içinde; bu son İmar Kanunu değişikliğinin ardında saklı olduğu düşünülen gaye ile yol açtığı somut hukuki sonuçları birbirine karıştırmamalıyız.

Anayasa Mahkemesi'nin Kararları:

Gerek yetki kanunu gerekse bu kanuna dayanılarak çıkartılan 644 ve 648 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının kuruluşu ile ilgili KHK'larla ilgili Anamuhalefet Partisi'nin Anayasa Makmesine başvurusu 29 Kasım 2012 tarihinde sonuçlandı. Her iki davada da Anayasa Mahkemesi, bütünü içinde önemsiz sayılabilecek birkaç maddenin iptali dışında başvuruyu reddetti. İptal edilen maddeler ise içerikten ziyade yetki kanunu kapsamında olmadığı gerekçesiyle iptal edildi. Yani hükümet isterse "kanun" şeklinde bu düzenlemeleri yeniden meclisten geçirebilir. Anayasa Mahkemesi'nin bu kararlarında değerlendirdiği ve uygun bulduğu kanunlar en son torba kanunda yer alan kanunları da kapsıyor. Bu vesileyle belirtmek gereken diğer bir konu, torba kanunda 644 sayılı KHK'de de değişiklik öngörüldüğü hususudur. Anayasa Mahkemesi'nin son kararları, bu KHK'de daha kapsamlı değişikliklere gidilmesi yönünde hükümeti cesaretlendirebilir. Fakat Anayasa Mahkemesi'nin gerekçeli kararında TMMOB lehine yorumlanabilecek önemli vurgularda yer almaktadır. Anayasa Mahkemesi'nin 644 KHK'deki Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü'ne mühendislik ve mimarlık mesleği ile ilgili bir takım yetkiler tanyan düzenlemelere yönelik değerlendirmesi şu şekildedir:

"Anayasa'nın 135. maddesinde, meslek kuruluşlarının karar ve yönetim organlarının seçimle göreve gelmesinin öngörülmesi, Devletin idari ve mali denetimine tabi olduklarının belirtilmesi ve sorumlu organlarının görevlerine ancak yargı kararıyla son verilebileceğinin kurala bağlanması, bu idarelerin özerkliğine işaret etmektedir.

Meslek kuruluşlarının özerkliği, merkezî idareden bağımsız olarak karar ve yürütme organlarını seçebilme, ilgili mesleki faaliyetlerle sınırlı olmak üzere üyelerini ve örgütlerini bağlayıcı karar alma ve uygulama, meslek mensuplarının uyacağı ilke ve kuralları belirleme ve üyeleri hakkında disiplin tedbirleri uygulama hak ve yetkisini içermektedir. Bu itibarla mimar ve mühendislerce sunulan hizmetin niteliklerinin ve standartlarının Bakanlık tarafından saptanması, kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşunun özerkliğine müdahale anlamına gelmemektedir."

Anayasa Mahkemesi'nin bu kararı, TMMOB ve bağlı odaların üyeleriyle olan ilişkisini olumsuz etkileyecek, ortadan kaldıracak veya oda-üye ilişkisine Bakanlık müdahalesini haklı gösterecek nitelikte bir mahkeme kararı değildir. Aksine TMMOB'nin Anayasa'nın 135. maddesinde teminat altına alınan özerkliğinin altı çizilmiştir.

TMMOB ve Bakanlık Arasındaki Yazışma Mücadelesi:

KHK rejiminin uygulamaya girmesiyle birlikte Çevre ve Şehircilik Bakanlığı TMMOB'nin faaliyet alanına ilişkin müdahale anlamına gelen çok sayıda yönetmelik ve genelge yayımlamaya başladı. 3 Nisan 2012 tarihinde Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği ve Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği Resmi Gazete'de yayımlandı. 14 Nisan 2012 tarihinde yine aynı yönetmeliklerde değişiklik yapıldı. Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği ile fenni mesullerin kendi odalarından almaları istenen "sicil durum belgesi" ile "oda kayıt belgesi", "taahhütname" biçiminde kendi beyanlarıyla sınırlandı. Aynı şekilde, Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği'nde, yapı denetim elemanlarından istenen "sicil durum belgesi" de "taahhütname" biçimine dönüştürülüp üye beyanı yeterli görülerek, meslek odalarının denetimleri ortadan kaldırıldı. Yapı Denetimi Uygulama ve Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği'nde 3 Nisan ve 14 Nisan 2012 tarihinde yapılan değişikliklerin uygulanması aşamasında dikkat edilecek hususları düzenleyen 2012/12 nolu Bakanlık genelgesiyle de mühendis ve mimarların odalarına denetim yaptırılmaları yasaklanmış, üye kayıt belgesi ve sicil durum belgesi sunan meslek mensuplarının projelerinin alınmaması, alınır ise hem belediye hem de oda yöneticileri hakkında doğrudan yargı yoluna başvurulması İçişleri Bakanlığı'na, 81 ilin valiliklerine ve büyükşehir belediye başkanlıklarına dağıtımı yapılarak bildirilmiştir. Bu yazışmalara karşılık TMMOB ve bağlı odaların kısmı ilgili belediye ve idarelere karşı yazılar yazmıştır.

Bu yazışma trafiğinin çok somut ve verili hukuksal durumu izah eden bir nedeni var: Bakanlığın mevzuatı ile TMMOB mevzuatı arasında açığı oluşmaya başladı. TMMOB ve bağlı odalar doğal olarak kendi kanun ve yönetmeliklerini (SMM) baz almaya devam ediyor. Ama Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü kendi mevzuatlarının TMMOB mevzuatından daha üstün olduğunu belirterek TMMOB ve ilgili idarelerin Bakanlık mevzuatını dikkate almasını istiyor. Hatta bu şekilde davranmayan Oda yönetimlerini savcılığa şikayet etmekle tehdit ediyor. TMMOB de bakanlığın bu tavrının suç olduğunu belirterek 15 Aralık 2012 tarihli açıklamasıyla savcılıkları göreve çağırıyor. Hukuksal olarak iki ayrı idarenin yönetmeliği arasında bir hiyerarşik ilişki kurulması mümkün değildir. Her idare kendi yönetmelik ve diğer düzenleyici mevzuatını öncelikle dikkate almalıdır. Fakat Bakanlığın "benim yönetmeliğim daha üstün" tavrı, kendisini bir vesayet makamı olarak görmesinden kaynaklanıyor. Bu çekişme şu anda uygulamada tikanıklar yaşanmasına yol açmaya başlamıştır.

Yargı'nın Yaklaşımındaki Değişim:

TMMOB ve bağlı odaların açtıkları toplumsal davalar, TMMOB Kanunu ve TMMOB Ana Yönetmeliğinin "**Birliğin ve bağlı odaların amaçları**" başlıklı 3.maddesine dayanmaktadır. AKP hükümetinin ve AKP'li belediyelerin TMMOB ve bağlı odalarla ilgili en büyük şikayetleri; açılan bu özelleştirme, imar planı, madencilik, sanayi bölgeleri, turizm ve enerji projeleri ile ilgili davalardır. Bu davalarda TMMOB ve bağlı odalar, bilimi ve hukuku halkın mücadelesiyle birleştirerek %90 üzerinde yürütmeyi durdurma ve iptal kararları almıştır. Bütün yasal budama operasyonlarına rağmen bu oranda şimdiye kadar kayda değer bir düşüş yaşanmamıştır. Özellikle hükümete yakın gazetelerde, en son torba kanunun TMMOB'nin dava açmasının önüne geçmek hedefi olduğu yönünde haberler yapılmaktadır. Bu haberlerde popüler davalar olan Şehir Plancıları Odasının kentsel rant projelerine karşı açtığı davalar öne çıkarılmaktadır. Bu süreçte Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, TMMOB'nin Başbakanlığa karşı açtığı, "Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Esaslarına Dair Genel Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik" davasında; TMMOB'nin dava açma ehliyetinin olmadığına karar vermiştir. Danıştay'ın yapısındaki değişiklikten sonra gelen bu karar, TMMOB ve bağlı odaların dava ehliyetlerine ilişkin kısıtlama eğiliminin en somut örneklerinden biridir. Aynı şekilde Atatürk Orman Çiftliği ile ilgili benzer bir davada Ziraat Mühendisleri Odası, Şehir Plancıları Odası ve Mimarlar Odası'nın dava ehliyetinin olmadığına dair karar verilmiştir. İmar planları ile ilgili de son dönemde her odanın ancak kendi faaliyet konusuna giren başlıklarda imar planlarının iptalini talep edebilecekleri yönündeki yargı kararları dikkat çekicidir.

Yukarıda özetlenmeye çalışılan gelişmelerden sonra TMMOB Kanunu ile ilgili yapılmak istenen değişikliklerin çok daha genel bir sürecin parçası olduğu rahatlıkla görülebilir. Ancak bu kadarı eksik kalır. Bu süreç, iki yıl önce başlamış ve hükümet tarafından önemli kısmı tamamlanmış bir süreçtir. Bu dönüşümü karakterize eden temel nokta ise idarenin-siyasal iktidarın her türlü hukuksal ve yargısal denetimden muaf bir işleyişe kavuşmak arzusudur. Deyim yerindeyse; Türkiye'de KHK'larla bir olağanüstü hukuki rejim kurulmuştur. Bu rejim yeni kanuni düzenlemelerle kalıcılaştırılmaya çalışılmaktadır.